

ВЛАДА ІНВЕСТУЄ В АКТИВНОГО БІБЛІОТЕКАРЯ

ПРОБЛЕМА життєдіяльності сільських бібліотек давно вже є однією з актуальних і такою, що потребує великої уваги з боку різних структур і організацій. Постійно оголошуються ініціативи щодо оптимізації мережі бібліотек, стосовно створення культурно-інформаційних центрів, об'єднання сільських бібліотек зі шкільними тощо. Мотивацією цих новацій завжди є жалюгідний матеріально-технічний стан сільських книгозбірень, відсутність у них нової літератури, належного фінансування. Не хочеться повертатися до традиційного запитання «Хто винний?». Спробуємо визначити: «А що робити?».

Підґрунтям для відповіді на це запитання можуть стати матеріали, отримані під час проведення загальноукраїнського дослідження «Сільська бібліотека на мапі України», здійсненого Національною парламентською бібліотекою України (докладніше див. на стор. 14–17). Картина виявилася досить строкатою, з поодинокими прикладами успішної роботи сільських книгозбірень.

Звичайно, що всі зміни, котрі відбувались у державі, позначилися і на сільських бібліотеках. Саме вони перші відчували на собі, що є публічними бібліотеками, які належать місцевій громаді і мають працювати на неї; що люди, які прийшли до влади, часто-густо не розуміють, що, вкладаючи гроші в бібліотеку, вони інвестують у майбутній розвиток своєї території. Слід визнати, що і самі бібліотекарі своєю інертністю, певною бездіяльністю сприяли цьому. За їхньою мовчазною покорою відбувалося відключення телефонів, тотальне припинення опалювання приміщень книгозбірень, встановлення заробітної платні, котра не дозволяла прожити на неї і згодом отримати пристойну пенсію. В той же час не було жодного звернення до ЦК профспілки працівників культури України стосовно порушення трудового законодавства, де чітко сказано, що роботодавець має «забезпечити належні умови праці». Зрозуміло, що в таких умовах та ще й при здійсненні у деяких місцевостях децентралізації і втраті звичної підтримки районної бібліотеки, працівник сільської бібліотеки стає заручником ситуації.

Та попри це, сьогодні ми можемо тільки схилити голову у великій пошані до цих людей. У таких складних умовах вони працювали і працюють друге десятиріччя (вдумайтесь тільки в ці цифри!), допомагаючи і розраджуючи, втішаючи та інформуючи своїх односельців. Вони не тільки зберегли мережу бібліотек, яку з такою готовністю готові зруйнувати можновладці, а своєю працею постійно доводять, що бібліотека потрібна людям.

Протягом першої половини 2008 року відбулося більш глибоке ознайомлення з діяльністю сільських бібліотек Бородянківського та Білоцерківського районів Київської області та двох книгозбірень Березнівської централізованої системи публічно-шкільних бібліотек

(ЦСПШБ) Рівненської області, зокрема під час проведення семінарів у цих закладах. Заключним акордом став Форум сільських бібліотекарів «Сільська бібліотека: стратегія поступу в майбутнє», що був проведений Миколаївською ОУНБ ім. О. Гмирьова (див. стор. 18–21). Головний висновок від побаченого та почутого – сільські бібліотеки вижили, вони орієнтовані на майбутнє, активно вибудовують стратегію подальшого розвитку. Звичайно, це стосується не всіх закладів, а тільки тих, де бібліотекарі активні, наполегливі, шукають нових можливостей, шляхів, щоб довести необхідність книгозбірні громаді, владі.

Громада сама вирішує, чи потрібна їй бібліотека. Як приклад, наведемо побачене у бібліотеках трьох сіл Білоцерківського району (Глибичка, Пилипча, Городище). Їхня діяльність є яскравим свідченням важливості взаєморозуміння між бібліотекарем, владою та населенням. Селяни люблять місце, де живуть, хочуть там залишатися і надалі, всіляко намагаються зміцнити свою громаду, щоб їхні діти, при бажанні, могли залишитися у селі після закінчення школи, набути професії, реалізувати себе. Вони мають гарантоване право на інформацію, на мінімальний набір соціальних послуг і отримують його. Голова сільської ради, яка представляє інтереси трьох територіальних громад загальною кількістю трохи більше тисячі осіб, знайшов можливість де відбудувати, де відремонтувати приміщення для бібліотек та клубів, передплатити в найбільшій бібліотеці 28 назв періодичних видань, оплачувати працю бібліотекарів.

Влада готова допомогти бібліотеці. Під час семінару «Шляхи підвищення іміджу публічної бібліотеки в сучасних умовах», що відбувся на базі ЦМБ м. Біла Церква та ЦРБ Білоцерківського району, його учасники побачили реальні кроки з реалізації «Програми розвитку бібліотечної галузі Білоцерківського району на 2006–2010 рр.». Це і сучасні дизайн та обладнання сільських книгозбірень, актуалізовані книжкові фонди, пристойна передплата.

Тема міжрегіонального семінару «Роль медіа-центру у соціалізації особистості», що проводила Рівненська ОУНБ на базі Березнівської ЦСПШБ, свідчить про новий рівень можливостей обслуговування користувачів. Приміщення бібліотек тут гарно облаштовані, створено рекреаційні зони, приємно вражає наявність комп'ютерної техніки, мультимедійного обладнання, компакт-дисків із освітніми програмами, а для малечі – яскравих іграшок. Бібліотекарі освоїли і використовують у своїй роботі програмне забезпечення ІРБІС.

Все частіше представники органів влади на місцях починають розуміти роль сільських бібліотек у житті спільноти, про що свідчила постійна присутність на всіх семінарах працівників районних відділів культури, голів сільрад. Проте саме від бібліотекаря залежить вмін-

І. Цуріна

ня вибудовувати стратегію подальшої співпраці. Так, один сільський голова відправив зі свого кабінету бібліотекаря зі словами: «Ви не готові до розмови. Конкретизуйте, для чого Вам це потрібно, скільки, який має бути результат, і тоді приходьте».

Сьогодні представники влади виявляють глибоке розуміння бібліотечних проблем, самі шукають можливостей для додаткового комплектування фондів, розуміються на рекламі, пишуть проекти (до речі, заступник голови Бородянківської райдержадміністрації отримав грант на стажування в Америці, одним із пунктів якого є відвідання Бібліотеки Конгресу США). Вони бачать бібліотеку посередником між владою та населенням, партнером у реалізації загальнодержавних та місцевих програм із питань культури, використовують її інформаційний потенціал, зокрема, у розвитку зеленого туризму. Зрозуміло, що така підтримка з боку влади – це кредит довіри, можливий лише за умови постійної роботи самого бібліотекаря на авторитет книгозбірні, високої планки відповідальності та вимогливості.

Коло друзів бібліотеки слід розширювати. Бібліотекарі мають постійно нагадувати про свої книгозбірні, шукати виходу з кризової ситуації. Така думка звучала у виступах учасників семінарів. Та вразив виступ бібліотекаря с. Потіївка Білоцерківського району С. Соколенко, яка розповіла про те, що її книгозбірня має десятих партнерів, серед них ЦРБ, сільська влада, громадські об'єднання, тобто звичайний перелік. Але бібліотекар ще самостійно вийшла на товариство «Просвіта», видавництво «А-Ба-Ба-Га-Ла-Ма-Га», книжкову фабрику в Білій Церкві. Вона зуміла довести, що її бібліотека є необхідною для сільської громади, і в результаті отримати значні книжкові надходження. Це вже свідчить про новий рівень професійного бачення. Зрозуміло одне, що стратегічна співпраця з іншими організаціями, зацікавленими у підтримці сильних сільських громад, є запорукою стабільного розвитку сільських бібліотек у майбутньому.

Чим займається бібліотекар на селі? Звичайна сільська книгозбірня не може похвалитися великим набором послуг для своїх читачів. Усі фахівці одностайні у тому, що їхня професійна діяльність орієнтована здебільшого на надання соціокультурних послуг. Так, бібліотекар с. Глибичка Білоцерківського району А. Франчук збирає у книгозбірні як місцевих дітей, так і тих, хто приїхав на відпочинок. «Я намагаюсь робити те, чого прагнуть діти і що їм цікаво», – так розповідала вона про свою роботу. Для юних читачів проводяться різні активні заняття, а то й просто читання книжок по черзі в бібліотеці чи на лісовій галявині.

Славиться своєю роботою з обдарованими дітьми і різноманітним заходом для всіх мешканців села бібліотека села Яблунівка Білоцерківського району.

Така діяльність публічних книгозбірень села вигідно відрізняється від роботи публічно-шкільних бібліотек, котра здебільшого орієнтована на освітній процес учнів 1-8 класів. Їхні працівники практично весь час зайняті підготовкою матеріалів для вчителів, розшукуючи та

узагальнюючи інформацію з Інтернету, а люди старшого покоління випали з поля зору.

Бібліотеки стають органічною складовою соціокультурного простору своєї місцевості. Їхні фахівці прекрасно знають пам'ятні місця краю, видатних людей, які тут жили чи перебували, збирають та узагальнюють інформацію, ведуть спільну роботу з клубами, творчими об'єднаннями. Вже не є дивиною видання бібліотеками збірок творів переможців місцевих конкурсів, використання малюнків талановитих читачів для оформлення буклетів та книжечок.

Особливу увагу бібліотекарі приділяють пошуковій роботі щодо історії своїх сіл, створюючи меморіальні книги пам'яті. Так, у Здвижевській сільській бібліотеці Бородянського району зібрано унікальний краєзнавчий матеріал, що відображає всі віхи історії, події, котрі довелося пережити односельцям. Це і буремні революційні роки, і розкуркулення, і страшні "жнива" Голодомору, і відомості про вивезення селян до Німеччини, їхню подальшу долю. Саме бібліотекар веде роботу з розшуку загиблих односельчан, які поховані за кордоном, допомагає їхнім рідним знайти адреси поховань.

Проблеми сільських бібліотек можна вирішувати. Велике враження залишив Форум «Сільська бібліотека: стратегія поступу в майбутнє», проведений Миколаївською ОУНБ ім. О. Гмирьова у найбільшому театрі міста. На цей з'їзд сільських бібліотекарів було делеговано 400 найкращих фахівців. Йому передувала величезна попередня робота, що тривала протягом двох років. Це соціологічні вивчення, неодноразові звернення до владних структур, семінари і тренінги, різноманітні конкурси. Як результат – зросли потенціал фахівців, їхня підготовленість, з'явилося бачення стратегії подальшого розвитку, змінилося на краще ставлення населення і представників влади до бібліотек. Свідченням цього стала присутність на Форумі керівників обласного рівня, представників сільських рад, спонсорів та партнерів. Нарешті проблеми сільських книгозбірень стали предметом уваги не тільки бібліотечної громади. До їхнього вирішення готові приєднатися представники громадськості, керівники органів місцевого самоврядування.

Чітко пролунала думка і про те, що бібліотеки все-таки мало заявляють про свої проблеми, мало стукають у ті двері, що мають відчинитися перед ними. Так, сільська книгозбірня – це низова ланка мережі, але таких закладів у країні 14 881, тобто 81% від загальної кількості публічних бібліотек. І саме від їхньої активності, творчості залежить подальший розвиток бібліотек України. Зрозуміло одне. Ніхто не приходить у сільську бібліотеку з пропозицією її відремонтувати, профінансувати, допомогти. Таку реальну допомогу надають тільки тим бібліотекарям, які постійно звертаються, наполягають, шукають, адже «змащують тільки те колесо, що скрипить».

P.S. Віртуальну подорож у згадувані бібліотеки можна здійснити на сайті НПБУ за адресою: nplu.profi.org.ua.